

EBA/GL/2023/04

2023. gada 31. marts

Pamatnostādnes

par politikas nostādnēm un kontroles pasākumiem, kas jāīsteno, lai, sniedzot piekļuvi finanšu pakalpojumiem, efektīvi pārvaldītu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas (*ML/TF*) riskus

1. Atbilstības un ziņošanas prasības

Šo pamatnostādņu statuss

1. Šis dokuments ietver pamatnostādnes, kas izdotas saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1093/2010¹ 16. pantu. Kompetentajām iestādēm, kredītiestādēm un finanšu iestādēm saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1093/2010 16. panta 3. punktu jā dara viss iespējamais, lai ievērotu šīs pamatnostādnes.
2. Pamatnostādnēs ir izklāstīts EBI skatījums uz uzraudzības pieeju Eiropas finanšu uzraudzības sistēmā vai par to, kā konkrētā jomā ir jāpiemēro Savienības tiesību akti. Kompetentajām iestādēm, kas minētas Regulas (ES) Nr. 1093/2010 4. panta 2. punktā un uz kurām šīs pamatnostādnes attiecas, tās jāiekļauj to praksē (piemēram, veicot grozījumus savā tiesiskajā regulējumā vai savos uzraudzības procesos), tostarp gadījumos, kad pamatnostādnes ir paredzētas galvenokārt iestādēm.

Prasības sniegt ziņojumus

3. Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1093/2010 16. panta 3. punktu kompetentajām iestādēm līdz 03.10.2023 jāpaziņo EBI, ka tās ievēro vai paredz ievērot šīs pamatnostādnes, vai arī jānorāda to neievērošanas iemesli. Ja attiecīgajā termiņā šāds paziņojums nebūs saņemts, EBI uzskatīs, ka kompetentās iestādes šīs pamatnostādnes neievēro. Paziņojumi jānosūta, iesniedzot EBI tīmekļa vietnē pieejamo veidlapu ar norādi "EBA/GL/2023/04". Personām, kas iesniedz paziņojumus, ir jābūt pilnvarotām to pārstāvēto kompetento iestāžu vārdā ziņot par prasību izpildi. Par jebkurām atbilstības statusa izmaiņām arī ir jāziņo EBI.
4. Paziņojumus publicēs EBI tīmekļa vietnē saskaņā ar 16. panta 3. punktu.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1093/2010 (2010. gada 24. novembris), ar ko izveido Eiropas Uzraudzības iestādi (Eiropas Banku iestādi), groza Lēmumu Nr. 716/2009/EK un atceļ Komisijas Lēmumu 2009/78/EK (OV L 331, 15.12.2010., 12. lpp.).

2. Priekšmets, piemērošanas joma un definīcijas

Priekšmets un piemērošanas joma

5. Šīs pamatnostādnes papildina EBI pamatnostādnes par *ML/TF* riska faktoriem (EBA/GL/2021/02) un sīkāk nosaka politiku, procedūras un kontroles pasākumus, kas kredītiestādēm un finanšu iestādēm būtu jāievieš, lai mazinātu un efektīvi pārvaldītu *ML/TF* riskus, saskaņā ar Direktīvas (ES) 2015/849 8. panta 3. punktu, ieskaitot pasākumus attiecībā uz pamatkonta nodrošināšanu saskaņā ar Direktīvas (ES) 2014/92 16. pantu².

Adresāti

6. Šīs pamatnostādnes attiecas uz kredītiestādēm un finanšu iestādēm, kas definētas Direktīvas (ES) 2015/849 3. panta 1. un 2. punktā un kas ir finanšu sektora dalībnieki, kuri definēti Regulas (ES) Nr. 1093/2010 4. panta 1.a punktā. Šīs pamatnostādnes attiecas arī uz kompetentajām iestādēm, kas definētas Regulas (ES) Nr. 1093/2010 4. panta 2. punkta iii) apakšpunktā. Kompetentajām iestādēm būtu jāizmanto šīs pamatnostādnes, novērtējot kredītiestāžu un finanšu iestāžu riska novērtējumu un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas novēršanas (*AML/CFT*) politiku un procedūru adekvātumu (atbilstību).

Definīcijas

7. Ja nav norādīts citādi, termini, kas lietoti un definēti Direktīvā (ES) 2015/849, ir tāda pati nozīme arī pamatnostādnēs. Papildus šajās pamatnostādnēs tiek piemērotas šādas definīcijas.

Riska mazināšanas pasākumi

ir atteikšanās sākt vai lēmums izbeigt darījuma attiecības ar atsevišķiem klientiem vai klientu kategorijām, kuri ir saistīti ar augstāku *ML/TF* risku, vai atteikšanās veikt augstāka *ML/TF* riska darījumus.

**Nelikumīgi iegūtu līdzekļu
legalizēšanas / teroristu finansēšanas
risks**

ir *ML/TF* iestāšanās varbūtība un ietekme.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/92/ES (2014. gada 23. jūlijs) par maksājumu kontu tarifu salīdzināmību, maksājumu kontu maiņu un piekļuvi maksājumu kontiem ar pamatfunkcijām (OV L 257, 28.8.2014., 214.–246. lpp.).

ML/TF riska faktori	ir mainīgi faktori, kas vai nu paši par sevi, vai kopā ar citiem faktoriem var paaugstināt vai pazemināt <i>ML/TF</i> riskus.
Uz risku balstīta pieeja	ir pieeja, ko kompetentās iestādes, kredītiestādes un finanšu iestādes izmanto, lai apzinātu, novērtētu un izprastu <i>ML/TF</i> riskus, kuriem iestādes ir pakļautas, un īstenotu <i>AML/CFT</i> pasākumus, kas ir samērīgi ar šiem riskiem.
Ar augstāku <i>ML/TF</i> risku saistītas jurisdikcijas	Tās ir valstis, kurās, pamatojoties uz šo pamatnostādņu I sadaļā noteikto riska faktoru novērtējumu, konstatēts augstāks <i>ML/TF</i> risks. Šis termins neietver “augsta riska trešās valstis”, par kurām noteikts, ka to <i>AML/CFT</i> režīmā ir stratēģiskas nepilnības, kas būtiski apdraud Savienības finanšu sistēmu (Direktīvas (ES) 2015/849 9. pants).

3. Īstenošana

Piemērošanas datums

8. Pamatnostādnes piemēro no 03.11.2023.

1. sadaļa: Vispārīgi noteikumi

RISKA NOVĒRTĒJUMS

9. Kredītiestādēm un finanšu iestādēm būtu jāizstrādā sava politika, kontroles pasākumi un procedūras tā, lai tās varētu identificēt un apzināt attiecīgos riska faktorus un novērtēt *ML/TF* riskus, kas saistīti ar atsevišķām darījumu attiecībām, saskaņā ar EBI *ML/TF* riska faktoru pamatnostādņēm³. Šajā procesā kredītiestādēm un finanšu iestādēm būtu jānošķir riski, kas saistīti ar konkrētu klientu kategoriju, no riskiem, kas saistīti ar atsevišķiem klientiem, kuri pieder pie šīs kategorijas.
10. Kredītiestādēm un finanšu iestādēm būtu jānodrošina, ka minēto politiku, procedūru un kontroles pasākumu īstenošanas dēļ netiek vispārēji atteiktas vai izbeigtas darījumu attiecības ar visām klientu kategorijām, kas saskaņā ar šo iestāžu novērtējumu ir saistītas ar augstāku *ML/TF* risku.

³ Pamatnostādnes saskaņā ar Direktīvas (ES) 2015/849 17. pantu un 18. panta 4. punktu par klienta uzticamības pārbaudi un faktoriem, kas kredītiestādēm un finanšu iestādēm ir jāņem vērā, novērtējot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas risku, kurš saistīts ar darījumu attiecībām un gadījuma rakstura darījumiem (“*ML/TF* riska faktoru pamatnostādnes”), EBA/GL/2021/02.

CDD (KLIENTA UZTICAMĪBAS PĀRBAUDES)PASĀKUMI

11. Kredītiestādēm un finanšu iestādēm būtu jāievieš tādas politikas un procedūras, kurās ņemta vērā riska pakāpe un kuras paredzētas, lai nodrošinātu, ka to pieeja klienta uzticamības pārbaudes (CDD) pasākumu piemērošanā nenoved pie tā, ka klientiem nepamatoti tiek liegta likumīga piekļuve finanšu pakalpojumiem. Lai izpildītu pienākumus saskaņā ar Direktīvas (ES) 2015/849 14. panta 4. punktu, kredītiestādēm un finanšu iestādēm savās politikās un procedūrās būtu jānosaka kritēriji, ko tās izmantos, lai noteiktu, uz kāda pamata tās pieņems lēmumu par darījuma attiecību neuzsākšanu vai izbeigšanu, vai atteikumu veikt konkrēto darījumu (transakciju). Ņemot vērā minēto, kredītiestādēm un finanšu iestādēm savās politikās, procedūrās un kontroles pasākumos būtu jānosaka visi augstāku *ML/TF* risku mazināšanas pasākumi, kuru piemērošanu tās apsvērs, pirms pieņems lēmumu atteikt darījuma attiecības, pamatojoties uz *ML/TF* risku. Šajos pasākumos būtu jāietver vismaz uzraudzības līmeņa un intensitātes pielāgošana un, ja to atļauj valsts tiesību akti, mērķtiecīgu ierobežojumu piemērošana produktiem vai pakalpojumiem. Iestāžu politikās un procedūrās būtu skaidri jānosaka, kurās situācijās var būt lietderīgi piemērot šos riska mazināšanas pasākumus.
12. Pirms kredītiestādes vai finanšu iestādes pieņem lēmumu atteikt darījuma attiecību uzsākšanu vai izbeigt darījumu attiecības, tām būtu jāpārlicinās, ka tās ir apsvērušas un noraidījušas visus iespējamus riska mazināšanas pasākumus, ko varētu būt lietderīgi piemērot konkrētajā gadījumā, ņemot vērā *ML/TF* risku, kas saistīts ar esošajām vai potenciālajām darījumu attiecībām.

ZIŅOŠANA UN UZSKAITE

13. Lai izpildītu ziņošanas pienākumus saskaņā ar Direktīvas (ES) 2015/849 33. pantu, kredītiestādēm un finanšu iestādēm savās politikās un procedūrās būtu jānosaka kritēriji, kas tiks izmantoti, lai noteiktu pamatotus iemeslus, kuru dēļ tām būtu aizdomas, ka notiek *ML/TF* vai mēģinājums veikt *ML/TF*.
14. Kredītiestādēm un finanšu iestādēm būtu jādokumentē ikviens lēmums atteikt vai izbeigt darījumu attiecības un šādas rīcības iemesli, un tām jābūt gatavām pēc kompetentas iestādes pieprasījuma nodrošināt pieeju šai dokumentācijai.

ĪPAŠI NOTEIKUMI PAR MIJIEDARBĪBU AR DIREKTĪVU 2014/92/ES

15. Attiecībā uz tiesībām piekļūt maksājumu kontam ar pamatfunkcijām (t.i. pamatkontam) saskaņā ar Direktīvas 2014/92/ES 16. panta 2. punktu un 17. pantu kredītiestādēm, kurām ir pienākums piedāvāt šādus pamatkontus, konta atvēršanas politikās un procedūrās būtu jāparedz, kā tās var pielāgot klienta uzticamības pārbaudes prasības (klienta izpētes prasības), ņemot vērā to, ka pamatmaksājumu konta (pamatkonta) ierobežotās funkcijas palīdz mazināt risku, ka klients varētu ļaunprātīgi izmantot šos produktus un pakalpojumus finanšu noziegumu nolūkos.

16. Nodrošinot nediskriminējošu piekļuvi pamatmaksājumu kontam (pamatkontam) saskaņā ar Direktīvas 2014/92/ES 15. pantu, kredītiestādēm būtu jāpārlicinās, ka gadījumos, kad ir ieviesti digitālie risinājumi pirms darījuma attiecību uzsākšanas, arī tie atbilst iepriekš minētajai direktīvai un šīm pamatnostādnēm un ka digitālie risinājumi nerada automatizētus darījuma attiecību uzsākšanas atteikumus, kas būtu pretrunā ar direktīvu un šīm pamatnostādnēm.
17. Laika gaitā, augot izpratnei par *ML/TF* risku, kas saistīts ar atsevišķām darījumu attiecībām, kredītiestādēm būtu jāaktualizē klienta individuālais riska novērtējums un jāpielāgo uzraudzības apjoms un to produktu un pakalpojumu veids, kurus klients ir tiesīgs saņemt.

2. sadaļa Uzraudzības pasākumu intensitātes pielāgošana

18. Kredītiestādēm un finanšu iestādēm savās politikās un procedūrās būtu jānorāda, kā tās pielāgo uzraudzības līmeni un intensitāti tādā veidā, kas ir samērīgs ar *ML/TF* risku, kurš saistīts ar klientu, un ir atbilstošs klienta riska profilam, t.i. kā tas ir noteikts EBI riska faktoru pamatnostādnēs, un īpaši to 4.69.–4.75. punktā. Lai efektīvi pārvaldītu ar klientu saistīto *ML/TF* risku, uzraudzībā būtu jāiekļauj vismaz šādi pasākumi:
 - a. paredzēt, kā klients varētu rīkoties, piemēram, noteikt darījumu iespējamo raksturu, summu, izcelsmi un galamērķi, lai iestāde varētu pamanīt neparastus darījumus;
 - b. nodrošināt, ka klienta konts tiek regulāri pārskatīts, lai saprastu, vai ir pamatoti veikt izmaiņas klienta riska profilā;
 - c. nodrošināt, ka tiek ņemtas vērā visas izmaiņas iepriekš saņemtajā klienta izpētes informācijā, kuras varētu ietekmēt iestādes veikto ar atsevišķām darījumu attiecībām saistīto *ML/TF* riska novērtējumu.
19. Kredītiestāžu un finanšu iestāžu politikās un procedūrās būtu jāiekļauj norādījumi par tādu personu pieteikumu apstrādi, kurām var būt ticami un likumīgi iemesli kāpēc tās nevar uzrādīt tradicionālas personu apliecinošu dokumentu formas. Minētos norādījumos būtu jāparedz vismaz:
 - a. pasākumi, kas veicami, ja klients ir persona, kas lūdz patvērumu saskaņā ar 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvenciju par bēgļa statusu, tās 1967. gada 31. janvāra protokolu un citiem attiecīgiem starptautiskiem līgumiem un nevar uzrādīt kredītiestādei vai finanšu iestādei tradicionālu personu apliecinošu dokumentu formu, piemēram, pasi vai personas apliecību. Ja to atļauj valsts tiesību akti, tad iestāžu politikās un procedūrās būtu jānorāda alternatīvi, neatkarīgi dokumenti, uz kuriem iestāde var paļauties, lai izpildītu savus klienta izpētes pienākumus. Šiem dokumentiem vajadzētu būt pietiekami uzticamiem, t. i., aktuāliem, oficiālo valsts vai vietējo iestāžu izdotiem, un tajos vajadzētu būt ietvertam vismaz pieteikuma iesniedzēja pilnam vārdam un uzvārdam un dzimšanas datumam;
 - b. pasākumi, kas jāveic, ja klients ir neaizsargāts un nevar uzrādīt tradicionālas personu apliecinošu dokumentu formas vai adresi, piemēram, tāpēc, ka klients ir bēglis saskaņā

ar 1951. gada Ženēvas konvenciju vai citiem attiecīgiem starptautiskiem līgumiem vai arī viņam nav pastāvīgas adreses. Iestāžu politikās un procedūrās būtu jānorāda alternatīvi, neatkarīgi dokumenti, uz kuriem tās var paļauties. Ja to atļauj valsts tiesību akti, šie dokumenti var ietvert personu apliecinošus dokumentus, kuriem beidzies derīguma termiņš, un dokumentus, ko izsniegusi oficiāla iestāde, piemēram, sociālie dienesti vai vispārārstnīca bezpeļņas organizācija, kura darbojas oficiālu iestāžu vārdā (Sarkanais Krusts vai līdzīga organizācija) un kura arī sniedz palīdzību šim klientam;

- c. līdzīgus pasākumus var piemērot arī personām, kurām nav uzturēšanās atļaujas, bet kuru izraidīšana nav iespējama juridisku vai faktisku iemeslu dēļ. Ja to atļauj valsts tiesību akti, tad šādās situācijās kredītiestāžu un finanšu iestāžu politikās un procedūrās būtu jāņem vērā apliecinājumi vai dokumenti, ko izdevusi oficiāla iestāde vai organizācija, kura minētajām personām sniedz atbalstu vai juridisku palīdzību oficiālas iestādes vārdā. Šādas iestādes var būt ietvert sociālā darba departamenti, Iekšlietu ministrijas un migrācijas dienesti. Minētos dokumentus var izmantot, lai pierādītu, ka personu nevar izraidīt saskaņā ar ES tiesību aktiem;
- d. gadījumos, kad atbalstu a), b) un c) apakšpunktā minētajām personām izmaksā priekšapmaksas karšu veidā un ir izpildīti nosacījumi, kas saistīti ar vienkāršotu klienta izpēti atbilstoši EBI *ML/TF* riska faktoru pamatnostādņu 4.41., 9.15. un 10.18. punktam, tad politikās un procedūrās būtu jānorāda, ka kredītiestādes un finanšu iestādes sākotnējo klienta izpēti pasākumu piemērošanu var atlikt uz vēlāku datumu;
- e. gadījumos, kad a), b) un c) apakšpunktā minētās personas lūdz piekļuvi maksājumu kontam un tiek uzskatītas par tādām, kas rada zemu *ML/TF* risku, iestāžu politikās un procedūrās būtu jānorāda alternatīvas personu apliecinošu dokumentu formas, kuras iestāde var pieņemt, un jāparedz iespējas atlikt pilnīgu klienta izpēti pasākumu piemērošanu līdz laikam, kad darījumu attiecības jau ir nodibinātas.

3. sadaļa Piekļuves produktiem vai pakalpojumiem mērķtiecīga un samērīga ierobežošana

20. Ja to atļauj valsts tiesību akti, kredītiestāžu un finanšu iestāžu politikās un procedūrās būtu jāiekļauj iespējas pielāgot konkrētam klientam individuāli piedāvājamo produktu vai pakalpojumu klāstu un ņemot vērā riska pakāpi, kā arī šādas pielāgošanas kritēriji. Tajos būtu jāiekļauj šādas iespējas:

- a. piedāvāt maksājumu kontus ar pamatfunkcijām (pamatkontu), ja kredītiestādei ir pienākums piedāvāt šādus kontus saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ar ko transponē Direktīvu 2014/92/ES; vai,

- b. ja to atļauj valsts tiesību akti, noteikt mērķtiecīgus ierobežojumus finanšu produktiem un pakalpojumiem, piemēram, pārvedumu summai, veidam vai skaitam vai darījumu summai uz trešām valstīm un no tām, jo īpaši, ja minētās trešās valstis ir saistītas ar augstāku *ML/TF* risku.

21. Attiecībā uz *ML/TF* riskiem, kas saistīti ar īpaši neaizsargātiem klientiem, piemēram, 19. punktā minētajām personām, kredītiestādēm un finanšu iestādēm būtu jānodrošina, ka to kontroles pasākumos un procedūrās ir norādīts, ka 20. punkta b) apakšpunktā noteiktie iespējamie produktu un pakalpojumu ierobežojumi tiek piemēroti, ņemot vērā personu personisko situāciju, ar to saistītos *ML/TF* riskus un to finansiālās pamatvajadzības. Šādos gadījumos procedūrās būtu jāietver šādu potenciālo risku mazināšanas iespēju novērtējums:

- a. kredītiespēju vai pārtēriņa iespēju nenodrošināšana;
- b. mēneša apgrozījuma ierobežojumi (ja vien nav iespējams izskaidrot un pamatot lielāka vai neierobežota apgrozījuma iemeslu);
- c. pārvedumu summas, veida un/vai skaita ierobežojumi (atsevišķos gadījumos ir iespējami papildu vai lielāki pārvedumi);
- d. ierobežojumi attiecībā uz darījumu summu uz trešām valstīm un no tām (ņemot vērā arī biežu mazāku darījumu kumulatīvo ietekmi konkrētā laikposmā), jo īpaši, ja šīs trešās valstis ir saistītas ar augstāku *ML/TF* risku;
- e. noguldījumu apjoma ierobežojumi;
- f. trešo pušu maksājumu ierobežošana klientiem līdz to maksājumu apmēra, ko veic iestāde, kura izmaksā atbalstu šādiem klientiem;
- g. tādu maksājumu ierobežojumi, kas saņemti no iestādes nepārbaudītām trešām pusēm; un
- h. aizliegums izņemt skaidru naudu no trešām valstīm.

4. sadaļa Informācija par sūdzību izskatīšanas mehānismiem

22. Kredītiestāžu un finanšu iestāžu politikās un procedūrās būtu jānorāda, ka tad, kad tās paziņo klientam par savu lēmumu atteikt vai izbeigt darījumu attiecības ar klientu vai potenciālo klientu, tām ir jāinformē minētā persona par tās tiesībām sazināties ar attiecīgo kompetento iestādi vai izraudzīto alternatīvo strīdu izšķiršanas struktūru un jāsniedz attiecīgā kontaktinformācija. Iestādes var arī sniegt klientam tīmekļa saiti uz EBI ieteikumiem par sūdzību iesniegšanu valsts struktūrām.⁴

⁴ <https://www.eba.europa.eu/consumer-corner/how-to-complain>
